

Ιερά Σταυροπηγιακή Μονή των Κανάλων

Ένα ανεκτίμητο βυζαντινό μνημείο με πλούσια θρησκευτική ιστορία και σπάνια αγιογραφικά αριστουργήματα. Βρίσκεται κτισμένη σε ένα πανοραμικό τοπίο στην κοιλάδα των Λειβιθρίδων Μουσών, στο 7ο χιλιόμετρο της επαρχιακής οδού Καρυάς – Λεπτοκαρυάς.

Υπάρχουν καταλύματα για τους επισκέπτες, κίσκια και γάργαρα νερά. Η Μονή πανηγυρίζει κάθε χρόνο στις 8 Σεπτεμβρίου.

Η Μονή των Κανάλων ή του Γενεθλίου της Θεοτόκου βρίσκεται στην είσοδο του στενο μέσω του οποίου κατέρχεται από την πεδιάδα της Καρυάς στην Πιερία ο μικρός ποταμός Συς ή Ζηλιάνα.

Η επιπρόσθετη ονομασία της Μονής ως "Κανάλων" οφείλεται στο φυσικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με την περιγραφή των επισκεπτών της περιοχής από κάποιο σημείο δίπλα στη Μονή πήγαιζαν 4 χείμαρροι (κανάλια) οι οποίοι σχημάτιζαν το μικρό ποταμό Ζηλιάνα.

ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Σύμφωνα με την παράδοση η Μονή ιδρύθηκε από τους μοναχούς Δαμιανό και Ιωακείμ.

Ο ναός του γεννέσιου της Θεοτόκου χρονολογείται από το 1883 και το αρχονταρίκι από το 1600-1680.

Ο Leon Heuzey που επισκέφτηκε και μελέτησε την περιοχή του Ολύμπου, τοποθετεί την ίδρυση της Μονής Κανάλων από τους ανωτέρους μοναχούς στις αρχές του 9ου αιώνα. Γι' αυτό το λόγο, οι γραπτές μαρτυρίες για την ύπαρξη της Μονής είναι κατά πολλούς αιώνες μεταγενέστερες.

Η αρχαιότερη περιγραφή της Μονής Κανάλων ανάγεται στα 1638, όταν με έξοδα του ηγούμενου Καλλίνικου και των μοναχών ανακαινίστηκε ο νάρθηκας του Καθολικού της Μονής και έγινε η αγιογράφησή του. Στο έτος 1668 με μέριμνα του ίδιου ηγούμενου έγινε η αγιογράφιση του μικρού ναού των Αγίων Πάντων, κοιμητηρίου της Μονής. Μεταξύ άλλων παραστάσεων άνωθεν της Ωραίας Πύλης ο Uspenskiy είδε και εκείνη των ιδρυτών ή ανακαινιστών της Μονής Δαμιανού ή Ιωακείμ.

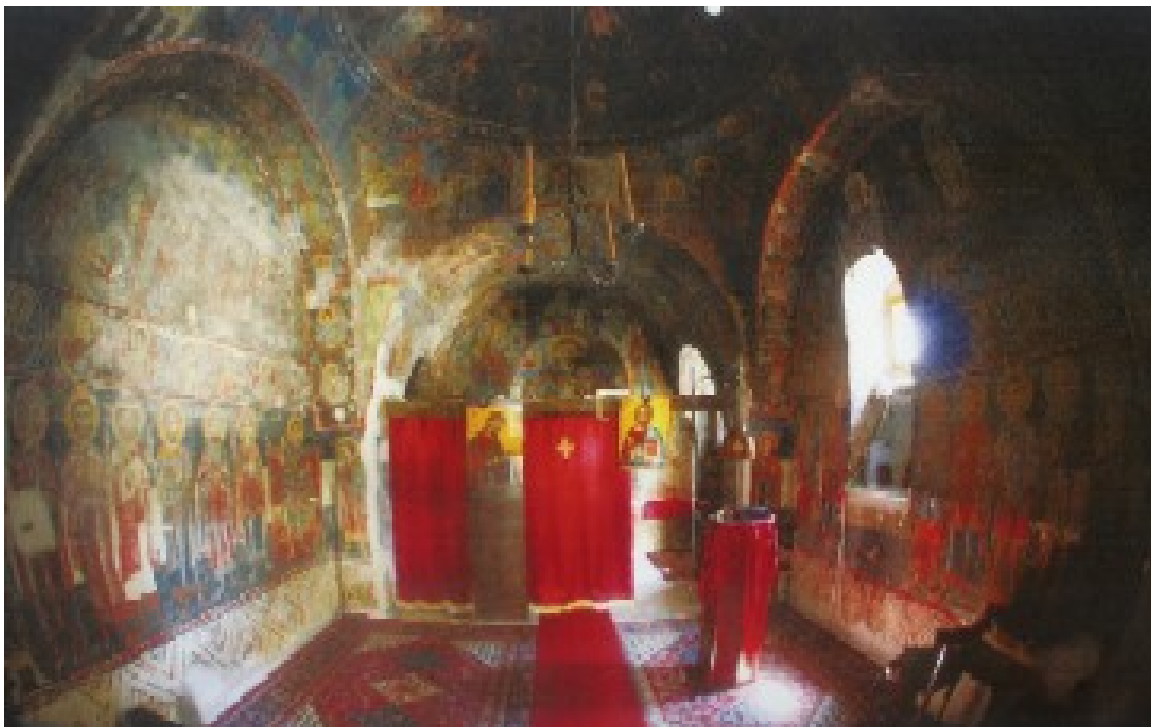
Οι πολλές μαρτυρίες των επιγραφών της Μονής του 7ου αιώνα αλλά και αργότερα για τις οποίες θα γίνει λόγος παρακάτω, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η Μονή παρουσίασε αυτόν τον αιώνα μεγάλη ακμή, συνδεδεμένη με τα ονόματα των Ηγουμένων Καλλίνικου και Συμεών.

Η Μονή των Κανάλων είχε, όπως φαίνεται, μικρό αριθμό μοναχών. Στην αρχή του 19^{ου} αιώνα, σύμφωνα με διασωθείσες πληροφορίες, ο αριθμός ανήλθε σε 20, ενώ αργότερα περιορίστηκε σε 5.

Παρά τον ολιγάριθμο των μοναχών, αυτήν την εποχή, η Μονή των Κανάλων διέθετε ικανή περιουσία, προερχόμενη από εισοδήματα (δημητριακά και ξυλεία). Κατά την πληροφορία του Leon Heuzey το έτος 1843 η Μονή δέχθηκε επίθεση των Αλβανών οι οποίοι, ορμώντες σε ώρα Λειτουργίας και εγκλωβίζοντας τους μοναχούς στο καθολικό, αφαίρεσαν από την Μονή 70,000 πιάστρα.

Σε πατριαρχικό έγγραφο του 1841, στην απαρίθμηση των μοναχών του επισκόπου Πλαταμώνα, σημειώνεται και η Μονή των Κανάλων. Κατά το έτος 1875, επί επισκόπου Πλαταμώνα Ιακώβου, η Μονή αντιμετώπισε περιουσιακά θέματα. Από ανέκδοτα έγγραφα του αρχείου της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης γίνεται γνωστή η διαφορά της Μονής και των κατοίκων του Λιτοχώρου, αναφορικά προς τα όρια της μοναστηριακής περιουσίας.

Είναι προφανές ότι τα όρια αυτής δεν ήταν καταγεγραμμένα στο κτηματολόγιο και συνεπώς η πρώτη απαιτούμενη πράξη προς εξασφάλιση της μοναστηριακής περιουσίας ήταν η λεπτομερής καταγραφή τους. Αυτό κατ' εντολήν του μητροπολίτου Θεσσαλονίκης έπρεπε να γίνει το συντομότερο, άλλα ο γέρος ηγούμενος δεν προέβαινε στην απαιτούμενη καταγραφή. Μετά το θάνατό του το 1876 ο επίσκοπος Ιάκωβος μετέβη αυτοπροσώπως στην Μονή Κανάλων και έλαβε τα δέοντα μέτρα για τη σφράγιση του κελιού του θανόντος ηγούμενου.

Το ναΐδριον του Αγίου Δημητρίου χρονολογείται απο το 1684

Η Μονή των Κανάλων κατά τα έτη της αρχιερατείας του επισκόπου Πλαταμώνα Αμβρόσιου (1877-1900) απασχόλησε αρκετά τον επίσκοπο τόσο λόγω περιουσιακών θεμάτων, όσο και διοικητικών.

Κατά το έτος 1878 οι κάτοικοι των γειτονικών χωριών Καρυάς Σουκαμινέα, Νιζηρός, Πουλιάνα-ζήτησαν να μετέχουν στην επιτροπή ελέγχου των οικονομικών της Μονής. Μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας και την κατάργηση της επισκοπής Πλαταμώνα, η ιδιοκτησία περιήλθε στη μητρόπολη Κίτρους, συγχωνευμένη με την Μονή του Αγίου Διονυσίου Ολύμπου.

Τέλος τα τελευταία χρόνια η ιδιοκτησία της εξεταζόμενης Μονής περιήλθε στον Επίσκοπο Ελασσόνας, Η μικρή αυτή ιστορία της Μονής Κανάλων που συντάχθηκε από τη βάση των πηγών και βοηθημάτων που βρέθηκαν αποδεικνύει ότι η Μονή δεν γνώρισε ιδιαίτερη ακμή και παρέμεινε ,όπως φαίνεται μικρό ησυχαστήριο.

Κατά μήκος του δρόμου Καρυάς - Λεπτοκαρυάς ανακαλύφθηκε πρόσφατα παραπλεύρως πέτρινο μονοπάτι, το οποίο λέγεται ότι είναι σημείο από όπου διάβηκαν τα στρατεύματα του Αρταξέρξη.

Το μονοπάτι αυτό έχει προσελκύσει έντονο ενδιαφέρον ιστορικών και αρχαιολόγων που αναμένεται να ερευνήσουν περαιτέρω το θέμα. Αν επιβεβαιωθεί το γεγονός αυτό, θα αποτελέσει ένα ακόμη στοιχείο που συνθέτει την τεράστια σημασία της περιοχής.